

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

Millorar la pronúncia del català en graus de Mestre i de Comunicació: una acció d'innovació docent mitjançant el web Guies de pronunciació del català

Carrera-Sabaté, Josefina

Universitat de Barcelona
Departament de Filologia catalana i Lingüística general
Gran Via de les Corts Catalanes, 585, 08007 Barcelona
jcarrera@ub.edu

Valls Alecha, Esteve

Universitat de Barcelona
Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura
Mundet, Campus Mundet, Llevant
Pg Vall d'Hebron 08035 Barcelona
e.valls@ub.edu

Royo Casals, Laia

Universitat de Barcelona
Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura
Mundet, Campus Mundet, Llevant
Pg Vall d'Hebron 08035 Barcelona
laia.rcasals@gmail.com

Lloret-Romañach, M. Rosa

Universitat de Barcelona
Departament de Filologia catalana i Lingüística general
Gran Via de les Corts Catalanes, 585, 08007 Barcelona
mrosa.lloret@ub.edu

- 1. RESUM:** La pronúncia del català, part essencial per a una comunicació efectiva en llengua oral, ha estat objecte de treball autònom i autoregulat en estudiants d'ensenyaments de Mestre i de Comunicació de la UB mitjançant l'ús de l'espai web Guies de pronunciació del català. El treball amb els materials del web ha tingut un impacte molt positiu en les produccions orals dels estudiants que l'han utilitzat, sobretot després de contrastar-ne els resultats amb els estudiants que han usat altres recursos.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

2. **ABSTRACT:** Catalan pronunciation, essential to achieving effective communication in several manifestations of oral language, has been the object of self-regulated and autonomous work by several students studying for Education and Communication at Universitat de Barcelona. A website (Guies de pronunciació del català) has been created, yielding great success within the groups that worked with its materials, in contrast with other students' groups that have employed more traditional materials.

3. **PARAULES CLAU:** autoaprenentatge, TIC, pronunciació, català.

KEYWORDS: self-learning, ICT, Catalan, pronunciation.

4. DESENVOLUPAMENT:

Introducció i objectius

La societat actual, immersa en un nou ordre social que ve generat per una nova societat del coneixement, es troba abocada a canvis importants pel que fa a les pràctiques socials més tradicionals, la qual cosa afecta molts sectors: economia, sanitat, política, educació, etc. Aquest nou estatus quo marca una discontinuïtat històrica evident en relació amb etapes anteriors, i, en aquest sentit, les implicacions socials que comporten aquests canvis, causats, en bona part, per les noves tecnologies, es poden resumir en dos aspectes: 1) la transformació de les representacions que els individus tenen de la societat i 2) les transformacions del que està relacionat amb la comunicació.

En aquest marc sociocultural, doncs, la societat necessita cada cop més individus especialment preparats per a l'emissió de missatges efectius en tots els àmbits del coneixement i la llengua oral és una de les eines més importants per arribar a una comunicació eficaç. Això no obstant, a Catalunya la llengua oral no ha format part dels currículums en els ensenyaments bàsics obligatoris i, en els universitaris, s'hi ha incorporat recentment, per bé que amb poc pes dins del conjunt dels plans d'estudis (ara pensem, sobretot, en graus i màsters d'Ensenyament i Comunicació). Si la llengua oral ha rebut poca atenció a les aules, la pronúncia, part necessària per a una bona comunicació oral, ha quedat encara més desatesa. I és que per abordar la pronúncia cal dedicar una quantitat important de temps a la pràctica i al seguiment individual de l'alumne per part del professorat. Aquesta és una de les raons que, actualment, explica l'auge de les aplicacions destinades a l'ensenyament de la pronúncia assistit per ordinador com a mètode d'autoaprenentatge o de reforç per a les classes de llengua (vegeu Carranza 2014). Una mostra de recurs aplicat a la llengua catalana són les Guies de pronunciació del català (<http://www.ub.edu/guiesdepronunciacio>).

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

Actualment, a la Universitat de Barcelona, els graus de Mestre i de Comunicació, adscrits a les Facultats d'Educació i de Filologia, tenen assignatures en què la llengua oral és una habilitat sobre la qual gira l'engranatge docent: Llengua Catalana per a l'Ensenyament, en diferents graus de Mestre, i Gèneres i formats de la comunicació oral, en el grau de Comunicació i Indústries culturals. Una de les dificultats amb què els docents d'aquestes assignatures se solen trobar està relacionada, tal com acabem de veure, amb la impossibilitat d'atendre aspectes de pronúncia, atesa l'heterogeneïtat dels grups i els pocs crèdits d'aquestes mateixes assignatures.

Aquest treball presenta una acció d'innovació docent programada per millorar la pronúncia del català en futurs mestres i futurs comunicadors, professions claus en la transmissió de la llengua a futures generacions. Els estudiants per qui es va programar l'acció d'innovació docent tenen l'espanyol com a L1 o, simplement, presenten interferències o transferències entre aquestes dues llengües, i, a causa d'això, s'hi observen uns problemes de pronúncia del català que els dificulten poder-se expressar amb fluïdesa en els exercicis de llengua oral. Això provoca que, molts cops, l'expressió oral no arribi als mínims necessaris. Per aquest motiu, l'acció d'innovació desenvolupada tenia l'objectiu de proporcionar eines d'aprenentatge autònom als estudiants per tal que ells mateixos, amb la supervisió del professorat, gestionessin les pròpies mancances en aspectes de pronúncia del català i arribessin a millorar-la i a poder-se expressar oralment amb més fluïdesa i desimboltura.

Metodologia

Acció d'innovació docent

Els alumnes que van participar en l'acció d'innovació docent estaven dividits en quatre grups: dos grups provenien de la Facultat d'Educació (Grau de mestre d'educació infantil i Grau de mestre d'educació primària) i dos de la Facultat de Filologia (grau de Comunicació i Indústries culturals). Les assignatures de llengua oral que seguien eren Llengua Catalana per a l'Ensenyament (Magisteri) i Gèneres i formats de la comunicació oral (Comunicació). Aquests alumnes van estar avaluats al principi i al final de l'assignatura mitjançant unes proves orals enregistrades en vídeo que van consistir en: lectures de 33 frases, lectures d'un text de 100 paraules i narracions espontànies de tires còmiques. Les tasques havien estat preparades per contenir sons susceptibles de ser problemàtics (nasal bilabial <m> de mots com pam, nasal palatal <ny>, de paraules com any, fricatiu alveolar sonor <s> de seqüències com és a dir, fricatiu prepalatal sord <x> de paraules com peix, fricatiu prepalatal sonor <j/g> de mots com jaqueta, africacat prepalatal sonor <dg> de mots com metge, africacat alveolar sonor <dz> de formes com dotze, lateral palatal <ll> de paraules com llapis, anterior mitjà obert no arrodonit <è> de mots com pèl, posterior mitjà obert arrodonit <ò> de paraules com os, i central mitjà no arrodonit <vocal neutra> com en cosa). Els resultats

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

obtinguts de les proves inicials van permetre configurar rúbriques de mancances i fortaleeses en relació amb la pronúncia del català per a cada estudiant.

Aquesta primera avaluació va comportar que els alumnes amb problemes de pronunciació tinguessin un seguiment individualitzat per part dels professors mitjançant tutories o tallers grupals que els permetien treballar els fonemes que els resultaven més difícils de pronunciar. Cadascun dels grups de comunicació va tenir 10 estudiants; en els estudiants de Magisteri, el seguiment es va donar en tots els membres de tots dos grups (31 i 21 estudiants).

Al marge d'aquesta acció grupal comuna a tots els estudiants, i com que es volia comprovar l'efectivitat d'uns materials web elaborats per al treball autònom de la pronúncia, en un grup de cada Facultat es va proposar un treball autònom de la pronúncia del català mitjançant l'espai web Guies de pronunciació del català (<http://www.ub.edu/guiesdepronunciacio>); en els altres dos grups, que compartien programa i professorat amb els primers, se'ls va proposar treballar amb els materials que tradicionalment s'han ofert als estudiants per millorar la pronúncia del català: dossiers de les assignatures i el llibre de Bau et al. (1998). Els grups estaven distribuïts tal com s'exposa a la taula 1.

Taula1. Distribució dels alumnes de l'experiència d'innovació amb les Guies

Al final de curs, al marge de l'avaluació final que s'acaba de comentar, es va demanar a tots els estudiants de respondre uns qüestionaris per tal de saber quina havia estat la seva dedicació al treball autònom de la pronúncia de cada fonema; en aquest qüestionari, i per al grup experimental, hi havia una pregunta dedicada explícitament a la inversió temporal en el treball autònom de les Guies. Aquests qüestionaris havien de permetre observar com els estudiants s'anaven autoregulant en el treball dels sons.

Anàlisi de les dades recollides

Les dades obtingudes de les proves inicials i finals es van escoltar acuradament i es van transcriure en una base de dades. En cas de dubte, se'n va fer una anàlisi espectrogràfica. Per a l'anàlisi estadística, se'n va fer descriptius i tabulacions creuades a partir del programa Statgraphics.

Resultats i discussió

Una primera observació dels descriptius estadístics derivats del treball permet observar que, en general, l'acció d'innovació docent va resultar positiva per a tots els estudiants en el sentit que tots van experimentar una millora de la pronúncia del català (vegeu els gràfics 1,

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

2, 3 i 4). Això permet afirmar que el treball continuat de la pronúncia aporta uns beneficis evidents en la competència oral.

Gràfic 1: % de pronúncies pròpies i no pròpies del català en l'avaluació inicial de tots dos grups (Comunicació)

Gràfic 2: % de pronúncies pròpies i no pròpies en l'avaluació final de tots dos grups (Comunicació)

Gràfic 3: % de pronúncies pròpies i no pròpies en l'avaluació inicial de tots dos grups (Mestre)

Gràfic 4: % de pronúncies pròpies i no pròpies en l'avaluació final de tots dos grups (Mestre)

Dit això, cal fer notar que la utilització de les Guies en lloc d'altres materials, i de forma complementària als tallers de pronúncia proposats pel professorat, va permetre que els estudiants obtinguessin més beneficis en la millora de la pròpia pronúncia, tal com s'observa en la taula 2. A més a més, malgrat que en general la competència fonètica dels estudiants del grup de control era més elevada al començament de curs que no pas la dels estudiants del grup experimental, aquesta diferència sembla haver-se neutralitzat a final de curs (vegeu la taula 2).

Taula 2. Percentatge de pronúncies pròpies del català en les proves inicials i finals dels estudiants

Entrant més en el detall dels beneficis obtinguts mitjançant el treball autònom de les Guies, s'observa que hi ha uns sons en què la millora de la pronúncia ha estat ben significativa. Són, sobretot, <s> i <ll> (vegeu, per exemple, els gràfics 5, 6, 7 i 8, referits als estudiants de comunicació).

Gràfic 5: pronúncies pròpies (0) i no pròpies (1) en la producció de <ll>. Prova inicial dels estudiants de Comunicació (grups control i experimental)

Gràfic 6: pronúncies pròpies (0) i no pròpies (1) en la producció de <ll>. Prova final dels estudiants de Comunicació (grups control i experimental)

Gràfic 7: pronúncies pròpies (0) i no pròpies (1) en la producció de <s>. Prova inicial dels estudiants de Comunicació (grups control i experimental)

Gràfic 8: pronúncies pròpies (0) i no pròpies (1) en la producció de <s>. Prova final dels estudiants de Comunicació (grups control i experimental)

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

Al marge d'aquests aspectes, cal considerar altres factors que es connecten amb la millora de la pronúncia dels estudiants observats: efectivament, la quantitat de pronúncies no pròpies del català per estudiant i les característiques fòniques d'aquestes, juntament amb la quantitat d'hores invertides en el treball autònom de les Guies i també els aspectes relacionats amb la pròpia subjectivitat de l'aprenent, condicionen el rendiment final de cadascun d'ells. D'aquesta manera, trobem alumnes que presenten problemes en dos fonemes i d'altres que en tenen en 7 o 8, alumnes que tenen problemes a l'hora de pronunciar vocals, consonants fricatives o laterals i també alumnes que han dedicat més de 600 minuts al treball autònom de la pronúncia i d'altres que n'hi ha dedicat 120. Òbviament, el rendiment final entre ells, com ja s'havia detectat en altres estudis (vegeu Carrera-Sabaté et al. 2014), és necessàriament diferent.

Al marge d'aquests resultats, i en un altre ordre de coses, hi ha un context que encara resulta difícil per als estudiants a final de curs: quan el morf de plural /z/ va precedit de /t/ i precedeix un mot començat per una vocal (per exemple, tots enquestats). Caldrà, doncs, insistir en la necessitat de millorar aquest punt i incorporar, potser, algun exercici específicament enfocat a treballar-lo en les Guies.

Observacions generals i perspectives de futur

Els estudiants que cursen les assignatures Llengua Catalana per a l'Ensenyament i Gèneres i formats de la comunicació oral experimenten una millora substancial de la seva competència oral després de treballar la pronunciació dels segments problemàtics. Al marge d'això, un dels punts més rellevants de l'acció docent duta a terme és que tots els estudiants són conscients dels propis problemes de pronúncia i això els permetrà ser-ne conscients i anar-los treballant de manera autoregulada i independent al llarg de la seva vida professional.

L'evolució dels grups d'estudiants de les Facultats d'Educació i de Filologia que van fer servir les Guies de pronunciació del Català és més positiva que no pas les dels grups que no les van utilitzar, tot i que en tots dos grups hi havia un percentatge reduït de pronúncies no pròpies del català a final de curs. Sembla, doncs, que les hores dedicades a treballar de manera autònoma la fonètica mitjançant els exercicis de les Guies podrien explicar, si més no en part, que l'evolució dels alumnes amb accés a les Guies -que d'entrada presentaven força més mancances que no pas els altres - hagi estat més satisfactòria que la dels seus companys dels grups de control.

Malgrat la millora que suposen les Guies de pronunciació del català per a cursos de llengua oral, caldrà continuar treballant per ampliar-les, millorar-les i adaptar-les a les noves necessitats perquè la competència fonètica dels futurs comunicadors i mestres formats a la Universitat de Barcelona encara no acaba de ser òptima. Caldrà, a més, impulsar altres

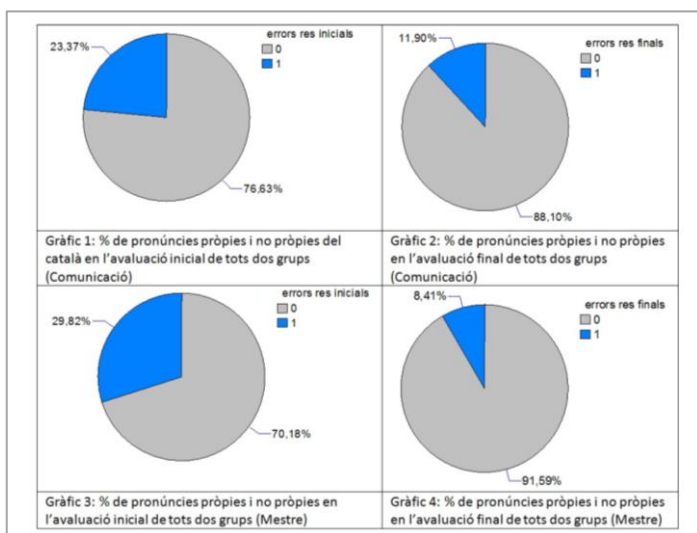
IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

accions que permetin als alumnes consolidar aquesta tendència positiva observada en la docència d'assignatures de llengua oral.

4.1. FIGURA O IMATGE 1

	Magisteri	Magisteri	Comunicació	Comunicació
Estudiants	31	21	10	10
Docència	Semestre 1	Semestre 2	Tarda	Matí
Guies	No	Sí	No	Sí
Grups	Grup de control	Grup experimental	Grup de control	Grup experimental

4.2. FIGURA O IMATGE 2

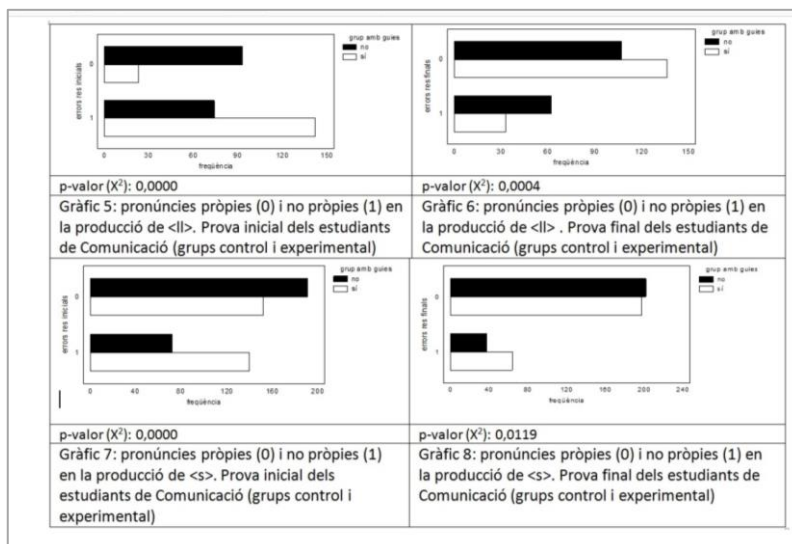
4.3. FIGURA O IMATGE 3

	C (sí Guies)	M (sí Guies)	C (no Guies)	M (no Guies)
% de pronúncies pròpies del català (prova inicial)	68%	63%	80%	73%
% de pronúncies pròpies del català (prova final)	83%	90%	83%	90%

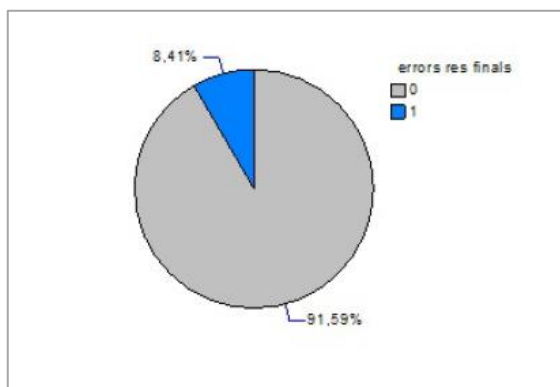

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

4.4. FIGURA O IMATGE 4

4.5. FIGURA O IMATGE 5

4.6. FIGURA O IMATGE 6

	C (sí Guies)	M (sí Guies)	C (no Guies)	M (no Guies)
% de pronúncies pròpies del català (prova inicial)	68%	63%	80%	73%
% de pronúncies pròpies del català (prova final)	83%	90%	83%	90%

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Mallado JA, Pérez JA. La enseñanza universitaria ante las demandas de los discentes (profesores, métodos y medios). Revista de Enseñanza Universitaria 1985;9:61-80.

Escotet MA. Técnicas de evaluación institucional en la educación superior. Madrid:M.E.C.; 1984.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

Sobrado LM. Evaluación de la docencia universitaria. *Revista de Ciencias de la Educación* 1991;146:153-169.

Van Vaugh H. The humboldtian university under pressure. New forms of quality review in western european countries. London: University Open Press; 1998.

Puente A. *Cognición y Aprendizaje*. España: Editorial Pirámide; 1998.

Ellis W. *Quality assurance for university teaching*. London: Society for research in higher education; 1993.

Bruffee KA. *Collaborative Learning: Higher education, interdependence, and the authority of knowledge*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press; 1999.

Courtenay-Hall P, Rogers, L. Gaps in mind: Problems in environmental knowledge-behavior modeling research. *Environ Educ Res*. 2002;8(3):83-297.

Vieira MJ, Vidal J. Tendencias de la Educación Superior Europea e implicaciones para la orientación universitaria. *Rev Esp Orientac Psicopedag*. 2006;17(1):75-97.

Sáez FJ. La opinión de los estudiantes universitarios sobre el método docente de las facultades de ciències. *Rev Investig Educ*. 2000;18(1):37-45.

Rozman C. La educación médica en el umbral del siglo XXI. *Med Clin (Barc)*. 1997; 108:582-586.

Baños JE. El aprendizaje basado en problemas en los planes de estudio tradicionales: ¿una alternativa posible? *Educ Med*. 2001;4:4-12.

Farré M, Baños JE. Los minicasos como un método docente adyuvante a las clases magistrales: la opinión de los estudiantes sobre una experiencia piloto en farmacología. *Educ Med*. 2006;9(3):134-137.

De Miguel M. Metodologías para optimizar el aprendizaje. Segundo objetivo del Espacio europeo de educación superior. *Rev Interuni Form Prof*. 2006;20(3):71-91.

Castelló, T. *El disseny d'activitats facilitadores de l'aprenentatge*. Girona: Institut de Ciències de l'Educació Josep-Pallach de la UdG; 2007.

Welch S, Comer J. *Quantitative Methods for Public Administration: Techniques and Applications*. Texas: Dorsey Press; 1988.

George D, Mallery P. *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*. 11.0 update. 4th ed. Boston: Allyn & Bacon; 2003.